

Respons

Marokko: Mouvement du 20 février (20. februar-bevegelsen)

- Historisk kontekst
- Bevegelsens formål og struktur
- Reaksjoner fra myndighetene mot aktivister i M20
- Er aktivister og sympatisører fra M20 i myndighetenes søkelys i dag?

Historisk kontekst

Mouvement du 20 février (20. februar-bevegelsen, forkortet M20) er en marokkansk protestbevegelse som oppsto i forbindelse med den arabiske våren i 2011. Folkeopprørene, og etter hvert regimeendringene i Tunisia og Egypt, ga ny giv til etablerte aktivister og opposisjonspolitikere og inspirerte marokkanske ungdommer som frem til da ikke hadde vært politisk aktive til å engasjere seg for politisk og sosial endring. Et bredt sjikt av studenter, aktivister, venstrepolitikere og islamister slo seg sammen i Mouvement du 20 février, oppkalt etter den første dagen med demonstrasjoner. Bevegelsens krav var blant annet ny grunnlov, demokratiske reformer og bedre økonomiske og sosiale forhold for befolkningen.

I første halvdel av 2011 mobiliserte bevegelsen hundretusenvise demonstranter på mange ulike steder i Marokko, koordinert gjennom sosiale medier. Marokkos statsoverhode, kong Mohammed VI, satte raskt i verk tiltak for å stappe protestbevegelsen og unngå en domino-effekt etter hendelsene i Tunisia og Egypt, hvor regimet måtte gå av etter folkelig press. Kongen nedsatte en kommisjon for å utarbeide forslag til ny grunnlov, og fremskyndet parlamentsvalget, som var planlagt avholdt i 2012, til november 2011. I tillegg lovet myndighetene flere arbeidsplasser i det offentlige til unge arbeidsledige med høyere utdanning, og økte matvaresubsidiene.

Reformarbeidet ble godt mottatt av de brede lag av befolkningen. I takt med økt vold og borgerkrig i land som Libya og Syria, stanset det folkelige kravet om dyptgripende reformer, og 20. februar-bevegelsen mistet oppslutning, også som følge av å ha blitt motarbeidet, direkte og indirekte, av myndighetene over tid. I dag er bevegelsen svekket og har lite mobiliseringskraft, men har likevel etterlatt et varig inntrykk på marokkansk samfunnsliv og

---

Respons **Marokko: Mouvement du 20 février**

politikk. Bevegelsen har særlig stor symbolsk betydning, ettersom den viser at svært ulike aktører kan legge ulik ideologi og særkrav til side for å fremme felles mål gjennom folkelig deltagelse og mobilisering, i et samfunn med utbredt politikerforakt og lite folkelig deltagelse i formelle politiske beslutningsprosesser.¹

I responsen gjennomgås, i korte trekk, bevegelsens formål og struktur. Vi går også raskt gjennom de ulike reaksjonene som bevegelsens lederskikkelser og sympatisører har vært møtt med, hovedsakelig fra myndighetenes side, fra bevegelsen oppsto i 2011 og frem til i dag.

Bevegelsens formål og struktur

Som tidligere nevnt, var M20 en bredt sammensatt bevegelse av ulike opposisjonspartier, organisasjoner, aktivister, islamister og uavhengige enkeltpersoner med til dels svært ulik verdimesig og ideologisk forankring og profil. I det folkelige engasjementet som oppsto i forbindelse med folkeopprøret i Tunisia og Egypt, la de ulike gruppene og enkeltpersoner til dels svært store ulikheter til side, og fokuserte på noen hovedsaker de kunne være enige om, som demokratisk reform og sosial utjevning. Protestene var særlig rettet mot det mektige maktapparatet rundt kongen, det såkalte *makhzen*. M20 krevde ikke endring av statsform, men dyptgripende demokratiske reformer. Bevegelsen kritiserte heller ikke kongen som person, kun maktsystemet rundt ham. I tillegg til de overordnede kravene knyttet til reform og sosial utjevning, hadde de lokale komiteene lokalt forankrede krav, som varierte fra et sted til et annet. De lokale kravene rettet seg særlig mot rettferdig økonomisk fordeling og arbeidsplasser. I Tanger og Casablanca var kritikken for eksempel rettet mot det lokale vann- og elektrisitetskonsernet, mens i Khouribga, hvor mye av landets fosfat utvinnes, var kravene særlig knyttet til lokalbefolkningens tilgang til arbeidsplasser og andre goder i fosfatindustrien (Desrues 2012).

M20 hadde ingen sentral ledelse. De omlag 80 lokale komiteene var knyttet sammen i et løst nettverk, uten felles lederskap eller sekretariat. Hver lokale komité var autonom, og beslutninger innad i de lokale komiteene ble tatt i allmøter etter konsensusprinsippet. Oppgaver og roller gikk på omgang i de lokale komiteene, og bevegelsen hadde ingen offisielle talspersoner, verv eller medlemslister. Koordineringen og mobiliseringen skjedde i stor grad på sosiale medier, blant annet i Facebook-gruppen «Liberté et démocratie maintenant», og nettstedet *mamfakinch.com* (Desrues 2012; Naimi 2016).² Demonstrasjonene, som var forankret i en ikke-voldsideologi, fant sted hver søndag, med et spesielt fokus på søndagen som falt nærmest den 20. i hver måned.

Men selv om M20 hadde en desentralisert struktur uten offisielt lederskap eller talspersoner, ble enkeltpersoner likevel oppfattet som ledere, eller koordinatorene, i offentligheten. En del av disse figurerte i videoer som ble lagt ut på YouTube, og ble «stjerner» i ungdomsmiljøene våren

---

¹ Kun 1 % av marokkansk ungdom er med i et politisk parti, og valgdeltagelsen er gjennomgående lav. Samtidig er den uformelle politiske aktivismen levende, noe som blant annet gjenspeiles i det store antall demonstrasjoner som organiseres i Marokko daglig (54 demonstrasjoner i snitt per dag i 2013) (Naimi 2016).

² Det fantes rundt 80 lokale komiteer over hele Marokko, bortsett fra i marokkansk-kontrollert Vest-Sahara. Ifølge Boukhri (2011) skjedde dette i samforståelse mellom saharaviske aktivister og sentrale personer i M20. Dersom saharavi-aktivister hadde sluttet seg til M20, og M20 hadde blitt forbundet med den kontroversielle Vest-Sahara-saken, ville både opinionen og myndighetens holdning til bevegelsen endre seg i negativ retning (se Landinfo 2015 for mer informasjon om konflikten i Vest-Sahara).

2011. Kjente rappere og profilerte kunstnere som deltok på M20-arrangementer ble også forbundet med bevegelsen. En del profilerte M20-aktivister hadde også tilknytning til andre, mer etablerte organisasjoner og bevegelser, og var allerede kjente fjes derfra.

M20 hadde en ung profil, og uttrykte seg blant annet gjennom rap-musikk og annen ungdomskultur. De etablerte organisasjonene og politiske partiene støttet M20 økonomisk, praktisk og moralsk gjennom støttekomiteen Comité National d'Appui au Mouvement des Jeunes du 20 février (CNAM), heller enn å delta aktivt i gruppens demonstrasjoner og arrangementer (Desrues 2012). M20s møter og pressekonferanser ble gjerne holdt i lokalene til etablerte organisasjoner og partier, som for eksempel menneskerettighetsorganisasjonen Association Marocaine des Droits Humains (AMDH) i Rabat og det politiske partiet Parti Socialiste Unifié (PSU) i Casablanca (Boukhriss 2011).

Perioden fra februar til mai 2011 regnes som organisasjonens «glansdager». I denne perioden mobiliserte M20 hundretusenvis av demonstranter, og var en sentral kraft i marokkansk politikk. Fra og med juni 2011 mistet bevegelsen gradvis mobiliseringskraft. Årsakene til at bevegelsen mistet oppslutning og innflytelse, særlig i løpet av sommeren 2011, er mange. Desrues (2012) peker blant annet på at den folkelige tilslutningen til kongens reformprosjekt og nye grunnlov, som fikk 98 % av stemmene ved folkeavstemningen i juli 2011, punkterte M20s krav om konstitusjonell reform. Valgseieren til det moderate islamistpartiet Parti de la Justice et du Développement (PJD) ved parlamentsvalget i november 2011 og et nytt parti ved makten ga folk en følelse av ny giv. Og da den islamistiske organisasjonen al-Adl wal-ishan trakk sin støtte til M20 i desember 2011, mistet bevegelsen en betydelig andel av støttespillerne sine (Bennani-Chraïbi & Jekhllaly 2015). Interne stridigheter, særlig spenninger mellom venstreorienterte og islamister med svært ulike verdensbilder og mål for samfunnsutviklingen, samt en synkende mediedekning sammenlignet med den voldsomme nasjonale og internasjonale oppmerksomheten bevegelsen fikk våren 2011, kan også ha bidratt til at M20 gradvis mistet sin gjennomslagskraft utover 2011.

Reaksjoner fra myndighetene mot aktivister i M20

Som tidligere nevnt, var M20 en desentralisert bevegelse med rundt 80 selvstendige, lokale komiteer og lokalt forankrede krav. Reaksjonene fra myndighetene varierte derfor i stor grad etter hvor kontroversielle kravene ble oppfattet lokalt, og demonstrantenes forhold til politi og sikkerhetsmyndigheter på det enkelte sted (Desrues 2012). Det er derfor vanskelig å gi en uttømmende redegjørelse for alle hendelser eller reaksjoner mot M20, men vi kan skissere noen tendenser og noen viktige enkelthendelser.

Reaksjonene overfor M20 fra myndighetenes side var mest omfattende i 2011. I denne perioden, og særlig i mai og juni, ble flere av bevegelsens fredelige demonstrasjoner møtt med voldsbruk fra politi og sikkerhetsstyrker. Særlig M20s demonstrasjon utenfor hovedkvarteret til sikkerhetstjenesten DST i Témera utenfor Rabat i mai 2011, og de påfølgende demonstrasjonene 20. og 29. mai, ble spesielt hardt slått tilbake av politi og sikkerhetsstyrker. I noen tilfeller endte demonstrasjonene med dødsfall, men omstendighetene rundt dødsfallene – om de skyldes ulykker eller politibrutalitet – har aldri blitt brakt på det rene.

Også private aktører reagerte mot M20 våren 2011. Pro-monarkistiske grupper organiserte ved flere anledninger mot-demonstrasjoner mot M20 og angrep demonstrantene med verbale og noen ganger også fysiske angrep. Det gikk rykter om at mot-demonstrantene, som med et lånord fra egyptisk arabisk kalles *baltagiyya* («bøller»), var betalt av myndighetene for å provosere

demonstrantene fra M20 slik at demonstrasjonene utartet, ble voldelige og fikk opinionen mot seg. Det gikk også rykter om at de pro-monarkistiske kreftene hadde infiltrert M20. M20-aktivister ble utsatt for svertetekampanjer på blogger og sosiale medier, og ble blant annet anklaget for å være landsforrædere og for å motta finansiering fra fremmede makter for å destabilisere kongedømmet (Bennani-Chraïbi & Jeghlaly 2015; Desrues 2012; Monjib 2015; Naimi 2016).

I forbindelse med demonstrasjonene i 2011 ble et ukjent antall demonstranter anholdt av politiet, og noen av dem tiltalt og deretter dømt for deltagelse i en ulovlig demonstrasjon, angrep på offentlig tjenestemann eller etter ordinære straffebestemmelser, for eksempel narkotikalovgivningen. Rappere og bloggere ble dømt for ærekrenkelser. Noen aktivister opplyser at de ble utsatt for vold og overgrep under avhør og varetekt. Mens antall anholdelser var høyest våren 2011, fortsatte anholdelsene i mer begrenset omfang i perioden 2012–2014. Menneskerettighetsorganisasjonen AMDH, som var nært knyttet til M20 gjennom støttekomiteen CNAM, opplyste at 70 personer med tilknytning til M20 satt fengslet høsten 2012 (Roger 2012). I april 2014 kom nok en arrestasjonsbølge, da elleve demonstranter tilknyttet M20, fagforeninger og en organisasjon for arbeidsledige med høyere utdanning, ble dømt til bøter og/eller fengselsstraff for angrep på offentlig tjenestemann og deltagelse i ulovlig demonstrasjon (U.S. Department of State 2015).

Er aktivister og sympatisører fra M20 i myndighetenes søkelys i dag?

M20 er i dag så marginal, både med hensyn til oppslutning og innflytelse, at man kan hevde at organisasjonen kun eksisterer i navnet (Larik 2016; Roger 2013). Det organiseres fortsatt enkelte demonstrasjoner under M20-bannere, men disse har få deltagere og ligner mer på minne- og jubileumsmarkeringer enn reelle demonstrasjoner (Zaireg 2016). Det er derfor vanskelig å etablere noen årsakssammenheng mellom deltagelse i M20 og reaksjoner fra marokkanske myndigheter i dag.

Mange av aktivistene i M20 har imidlertid fortsatt sitt politiske og/eller sosiale arbeid på andre måter, som journalister, innen organisasjonsarbeid, i politiske partier og så videre (Zaireg 2016). På generelt grunnlag har marokkanske myndigheter strammet grepet overfor enkelte myndighetskritiske organisasjoner, journalister og aktivister de siste årene. Minst to aktivister fra den uavhengige og myndighetskritiske organisasjonen Association Marocaine des Droits Humains (AMDH) har blitt dømt til fengselsstraff. Også bloggere og rappere som skriver kritisk eller sarkastisk om temaer som kongehuset og religion, har blitt anholdt og dømt til kortere fengselsstraffer. Journalister har ved flere anledninger blitt dømt for ærekrenkelser, og dømt til å betale bøter eller til betinget fengsel.

En del av de politisk opposisjonelle som marokkanske myndigheter har reagert mot, kan ha hatt bakgrunn fra M20. Det er imidlertid ingenting som tyder på at det å ha en fortid i M20 *i seg selv* utløser reaksjoner fra marokkanske myndigheter i dag.

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnet er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

- Bennani-Chraïbi, M. & Jekhllaly, M. (2015). La dynamique protestataire du Mouvement du 20 février à Casablanca. *Revue française de science politique* 5 (62), 867-894. Tilgjengelig fra <https://www.cairn.info/revue-francaise-de-science-politique-2012-5-page-867.htm> [lastet ned 28. mars 2017]
- Boukhriss, A. (2011, 20. juni). Maroc: une révolte sans crainte, sans trêve et sans leader. *Jeune Afrique*. Tilgjengelig fra <http://www.jeuneafrique.com/191233/archives-thematique/maroc-une-r-volte-sans-crainte-sans-tr-ve-et-sans-leader/> [lastet ned 30. mars 2017]
- Desrués, T. (2012). Le Mouvement du 20 février et le régime marocain: contestation, révision constitutionnelle et élections. *L'Année du Maghreb VIII*, 359-389. Tilgjengelig fra <https://anneemaghreb.revues.org/1537> [lastet ned 11. april 2017]
- Landinfo (2015, 3. mars). *Marokko/Vest-Sahara: Aktivisme i Vest-Sahara*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/3083/1/3083_1.pdf [lastet ned 11. april 2017]
- Larik, S. (2016, 19. februar). Maroc: cinq ans après le Mouvement du 20 février, la jeunesse a-t-elle arraché ses droits ? *Middle East Eye*. Tilgjengelig fra <http://www.middleeasteye.net/reportages/maroc-cinq-ans-apr-s-le-mouvement-du-20-f-vrier-la-jeunesse-t-elle-arrach-ses-droits> [lastet ned 11. april 2017]
- Monjib, M. (2015, 30. mars). Traquenards et calomnies contre les dissidents au Maroc. Sexe, drogue, argent et vidéo. *Orient XXI*. Tilgjengelig fra <http://orientxxi.info/magazine/traquenards-et-calomnies-contre-les-dissidents-au-maroc.0847> [lastet ned 11. april 2017]
- Naimi, M. (2016). Mouvement du 20 février et appropriation de l'espace public au Maroc. *Les cahiers d'EMAM* 28. Tilgjengelig fra <https://emam.revues.org/1204> [lastet ned 4. april 2017]
- Roger, B. (2013, 20. février). Maroc: un deuxième anniversaire en demi-teinte pour le Mouvement du 20 février. *Jeune Afrique*. Tilgjengelig fra <http://www.jeuneafrique.com/172132/politique/maroc-un-deuxi-me-anniversaire-en-demi-teinte-pour-le-mouvement-du-20-f-vrier/> [lastet ned 4. april 2017]
- Roger, B. (2012, 13. september). Maroc: cinq militants du Mouvement du 20 février condamnés à de la prison ferme. *Jeune Afrique*. Tilgjengelig fra <http://www.jeuneafrique.com/174324/politique/maroc-cinq-militants-du-mouvement-du-20-f-vrier-condamn-s-de-la-prison-ferme> [lastet ned 4. april 2017]
- U. S. Department of State (2015, 25. juni). *Country Reports on Human Rights Practices – Morocco*. Washington DC: U. S. Department of State. Tilgjengelig via <http://www.refworld.org/country,,USDOS,,MAR,,559bd54f28,0.html> [lastet ned 11. april 2017]

Respons Marokko: Mouvement du 20 février

- Zaireg, R. (2016, 12. februar). Cinq ans après, réminiscences du 20 février. *Huffington Post*. Tilgjengelig fra http://www.huffpostmaghreb.com/2016/02/12/mouvement-20-fevrier-maroc_n_9219748.html [lastet ned 10. april 2017]

© Landinfo 2017

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.